

***Lophozia* en *Leiocolea* in Nederland: resultaten van de revisie van de Nederlandse levermossen**

André Aptroot

met tekeningen van Mariëtte Aptroot-Teeuwen

De *Lophozia*'s vormen een vrij lastige groep waarvan in Nederland ongeveer 9 soorten bekend zijn. Uit aangrenzende landen zijn diverse extra soorten bekend, die mogelijk deels ook in Nederland voorkomen. Na revisie van het omvangrijke (1300 exx.) materiaal bleek één soort, *Lophozia porphyroleuca* ten onrechte te zijn opgegeven. Aangezien de resultaten van het onderzoek integraal opgenomen worden in de levermosflora, volgen hieronder slechts enkele highlights van de gevonden verschillenmerken en verspreidingen.

Leiocolea badensis

Een non-descripte soort die pas goed opvalt met kapsels. Verschilt van de volgende soort door het ontbreken van de karakteristieke papillen en de onderblaadjes. Zeldzaam, verspreid door het land op vochtige, kalkrijke substraten.

Leiocolea bantriensis

Verschilt van de vorige in de daar genoemde kenmerken. Het is ongelukkig dat deze soort voor de zoveelste keer binnen een paar jaar van naam verschiet (*L. collaris* - *L. muelleri* - *L. alpestris*; dit alles in *Leiocolea* of in *Lophozia*). De reden is deze keer dat *L. bantriensis* de alleen wat forsere exemplaren van het gebergte omvatte. In Nederland alleen in Zuid-Limburg.

Lophozia bicrenata

Gekenmerkt door de afgeronde bladcellumina. Meestal met perianthen (met dikwandige ciliën) en rode broedkorrels. Algemeen, maar iets zeldzamer geworden.

Lophozia capitata

Gekenmerkt door de afgeronde gemmen en/of de vlezige planten met grote bladcellen. Algemeener dan gedacht werd. De rode exemplaren worden niet tot een apart taxon gerekend.

Lophozia excisa

Altijd met perianthen en deze met dunwandige cellen aan de mond. Algemeen in de duinen maar in het binnenland sterk achteruitgegaan.

Lophozia incisa

Bladen getand, stengels vlezig. Er komen in Nederland twee verschillende ondersoorten voor: *ssp. incisa* met kleinere cellen en gemmen en *ssp. opacifolia* met grote cellen en gemmen. Beide ondersoorten zijn uitgestorven; de eerste kwam alleen in de noordelijke helft van het land voor, de tweede alleen in de zuidelijke helft! *Ssp. opacifolia* was voordien vooral van berggebieden bekend.

Lophozia perssonii

Zeer kleine planten met bruine gemmen, op kalk. Op een paar plaatsen in Zuid-Limburg en Noord-Brabant.

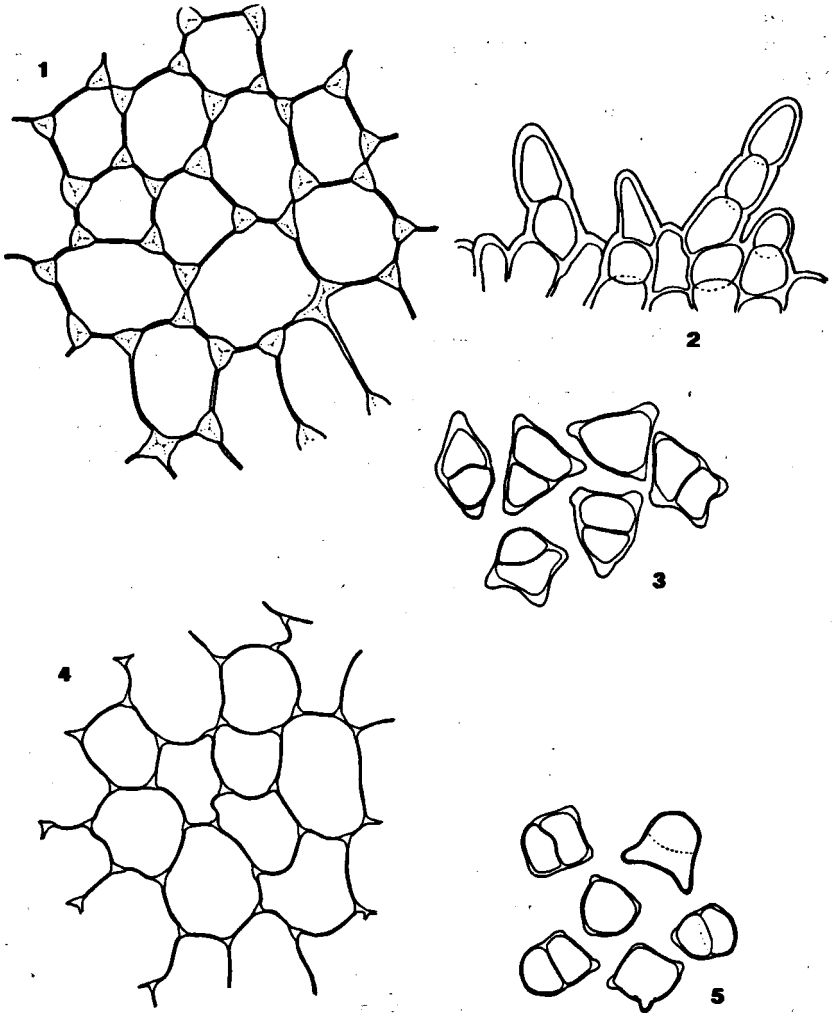
Lophozia ventricosa

Een opvallend kenmerk van deze, algemeenste, soort is dat de onderzijde van de volwassen stengeldelen bruine, kleine cellen heeft, die van buitenaf goed te onderscheiden zijn van de grotere groene cellen van de zij- en bovenkant.

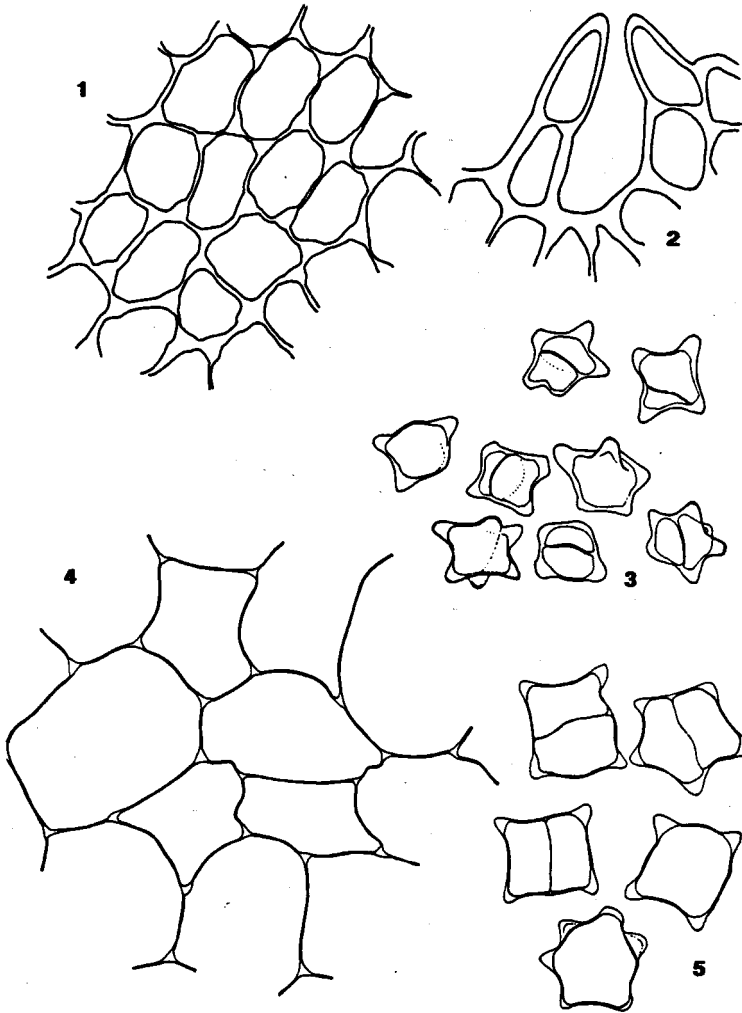
Tenslotte wil ik nog enkele anekdotes noemen.

Eén van de exemplaren van de vorige eeuw was op z'n kop opgeplakt en al die jaren had iedereen er weer een *Lophozia*-naam opgezet. Na losmaken kwam er echter een pol *Tritomaria* te voorschijn. Dit was overigens één van de meer dan tien collecties *Tritomaria*. Ook de rest van het levermossenrijk kwam aardig aan bod, met o.a. *Cephalozia*, *Sphenolobus*, *Lophocolea*.

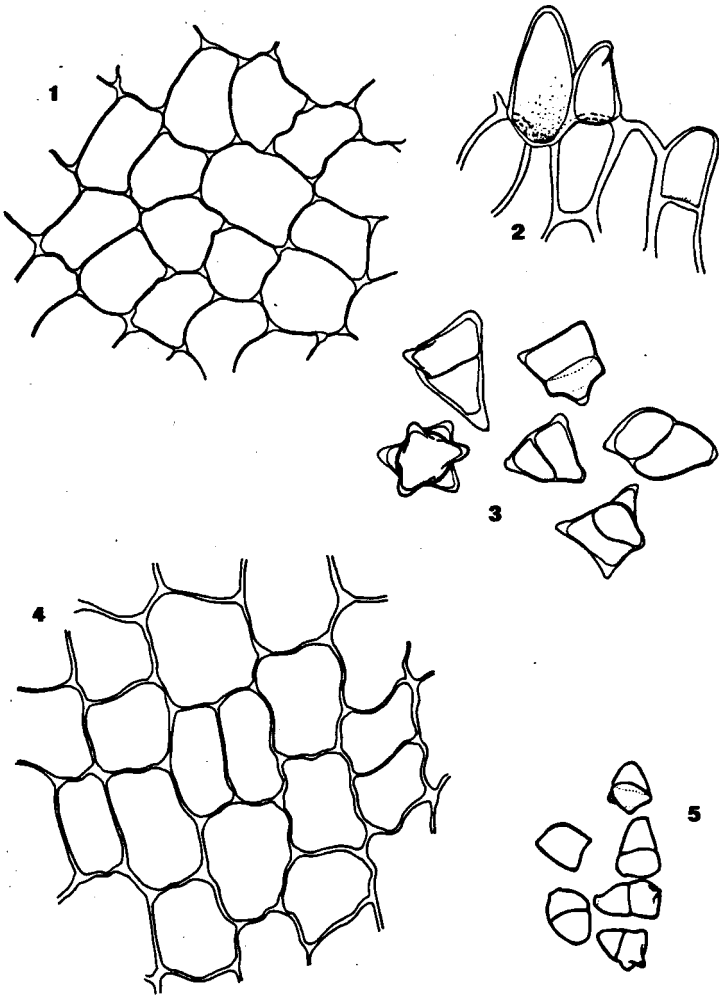
In twee collecties kwam nog een korstmoss voor dat zeer zelden wordt gevonden: *Bryophagus gloeocapsa*.

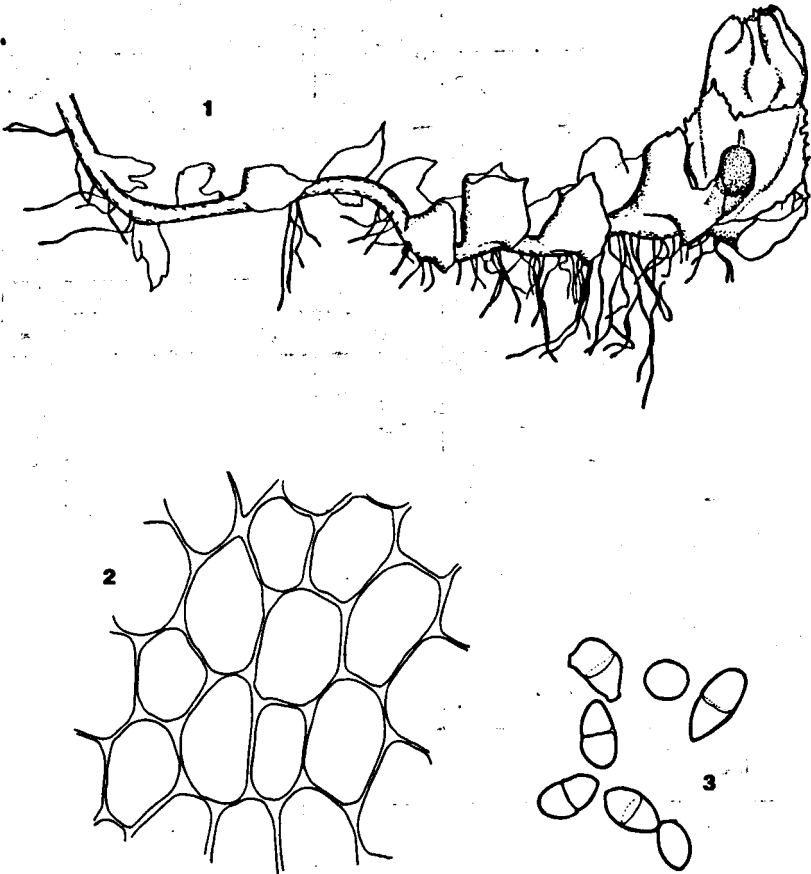
Figur 1. 1-3 *Lophozia ventricosa*: 1 bladcellen, 2 peristoommond, 3 gemmen.
4-5 *Lophozia incisa* ssp. *incisa*: 4 bladcellen, 5 gemmen.

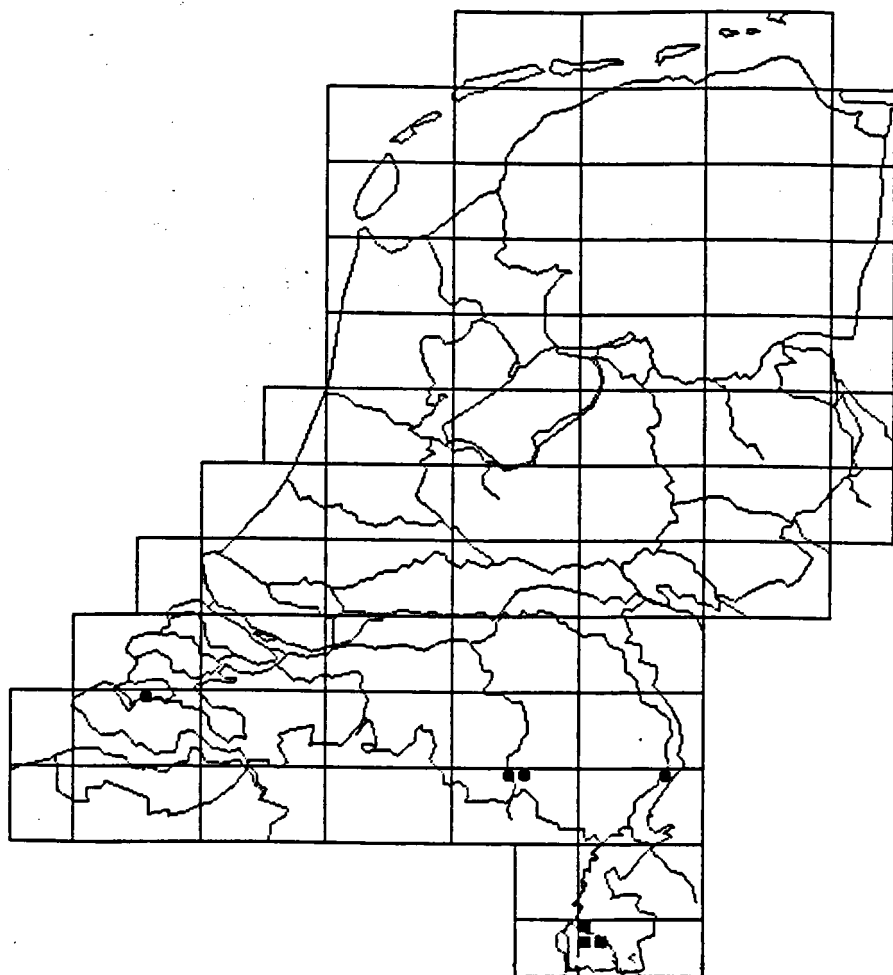
Figuur 2. 1-3 *Lophozia bicrenata*: 1 bladcellen, 2 peristoommond, 3 gemmen.
4-5 *Lophozia incisa* ssp. *opacifolia*: 4 bladcellen, 5 gemmen.

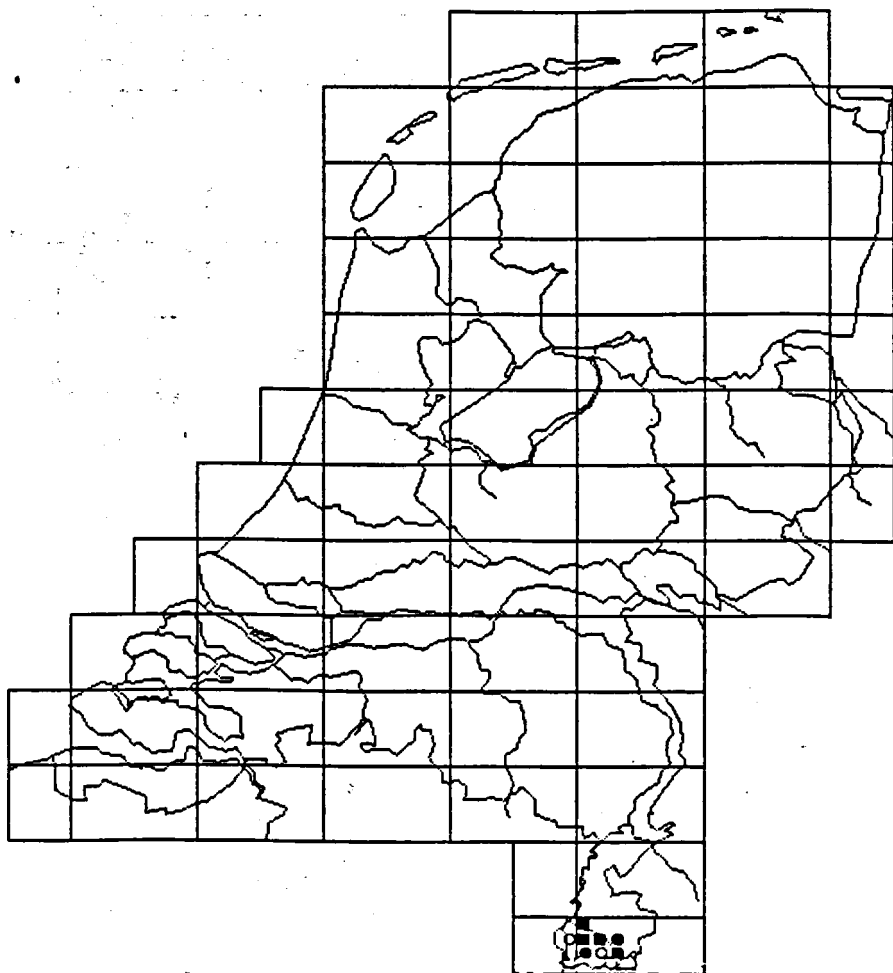
Figur 3. 1-3 *Lophozia excisa*: 1 bladcellen, 2 peristoommond, 3 gemmen
4-5 *Lophozia perssonii*: 4 bladcellen, 5 gemmen.

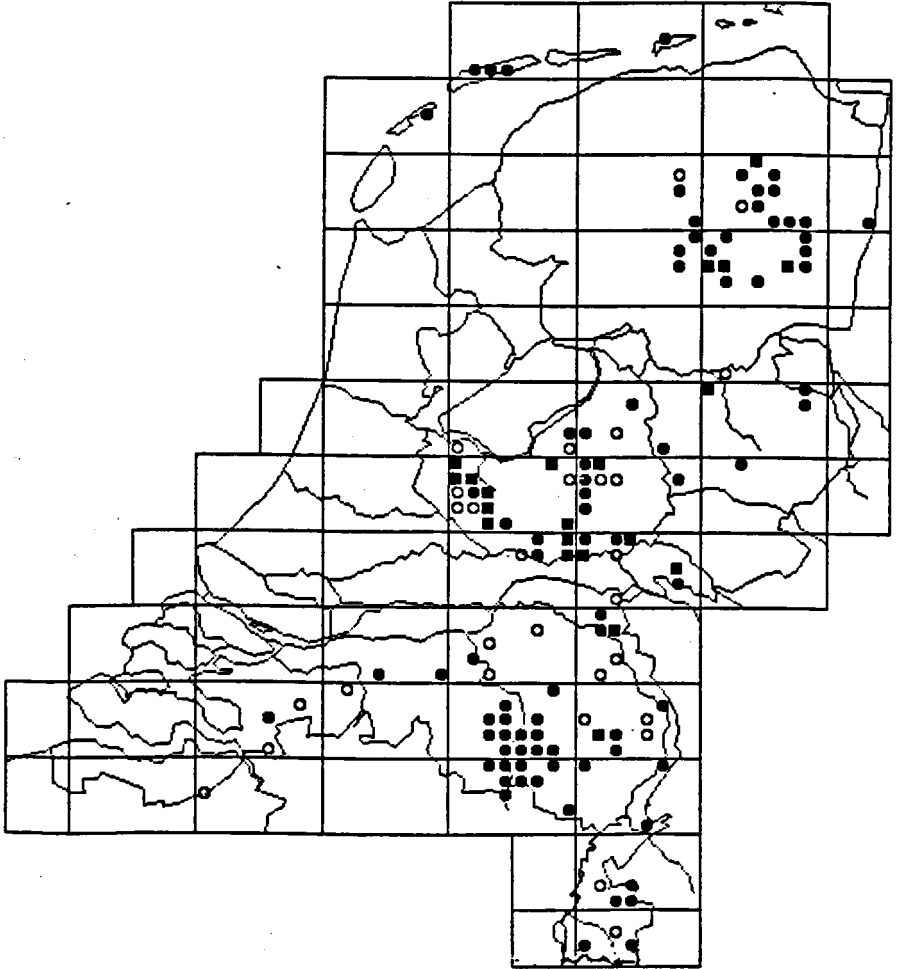
Figuur 4. 1 *Lophozia excisa*: habitus.
2-3 *Lophozia capitata*: 2 bladcellen, 3 gemmen.

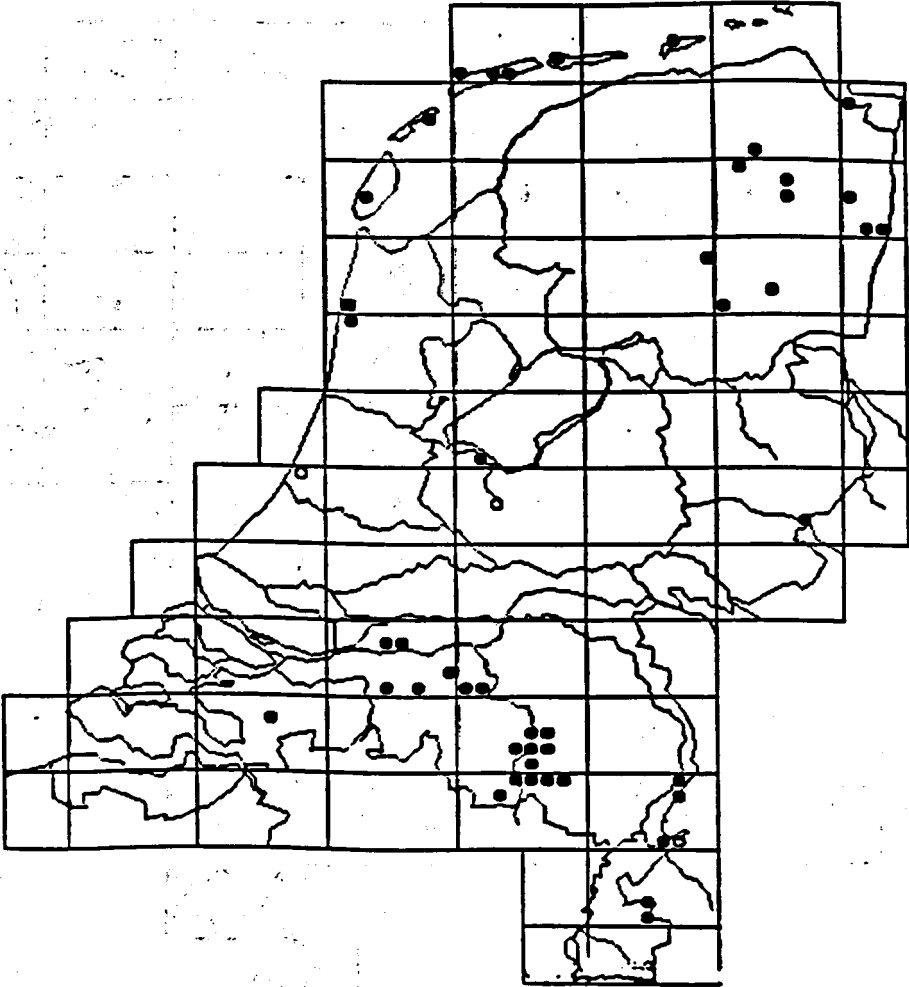
Lelocolea badensis

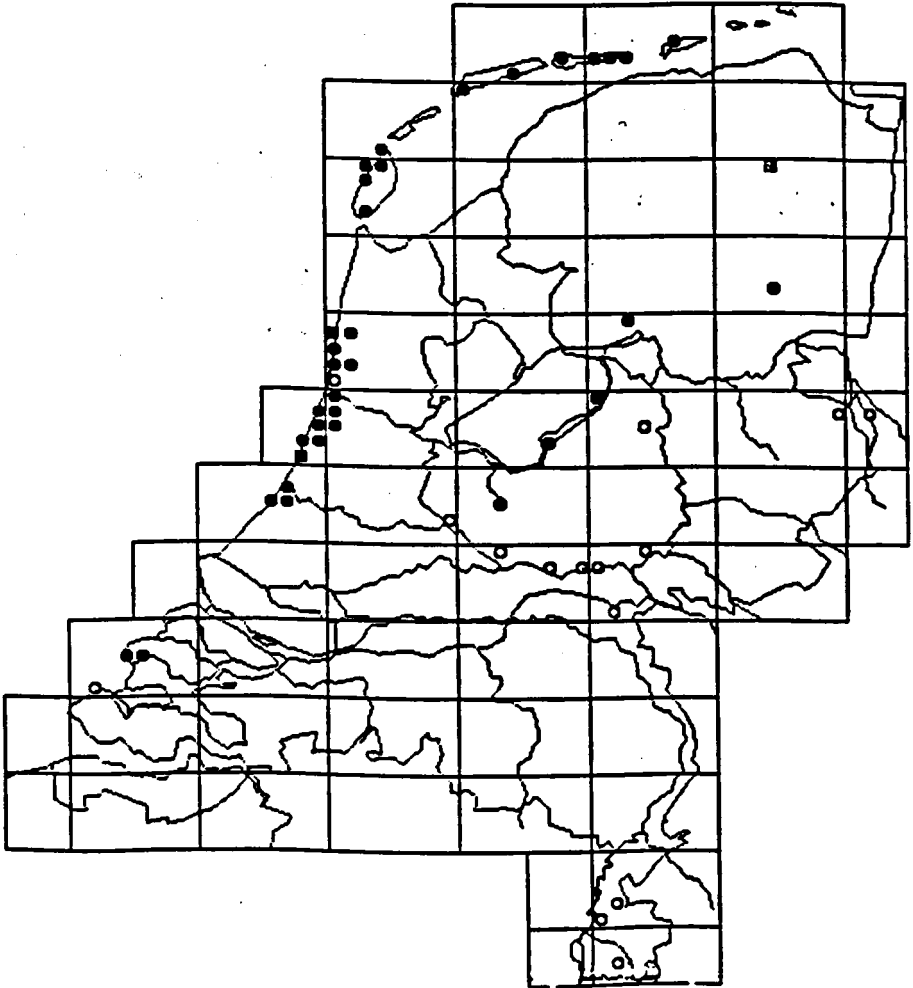
Lelocolea bantriensis

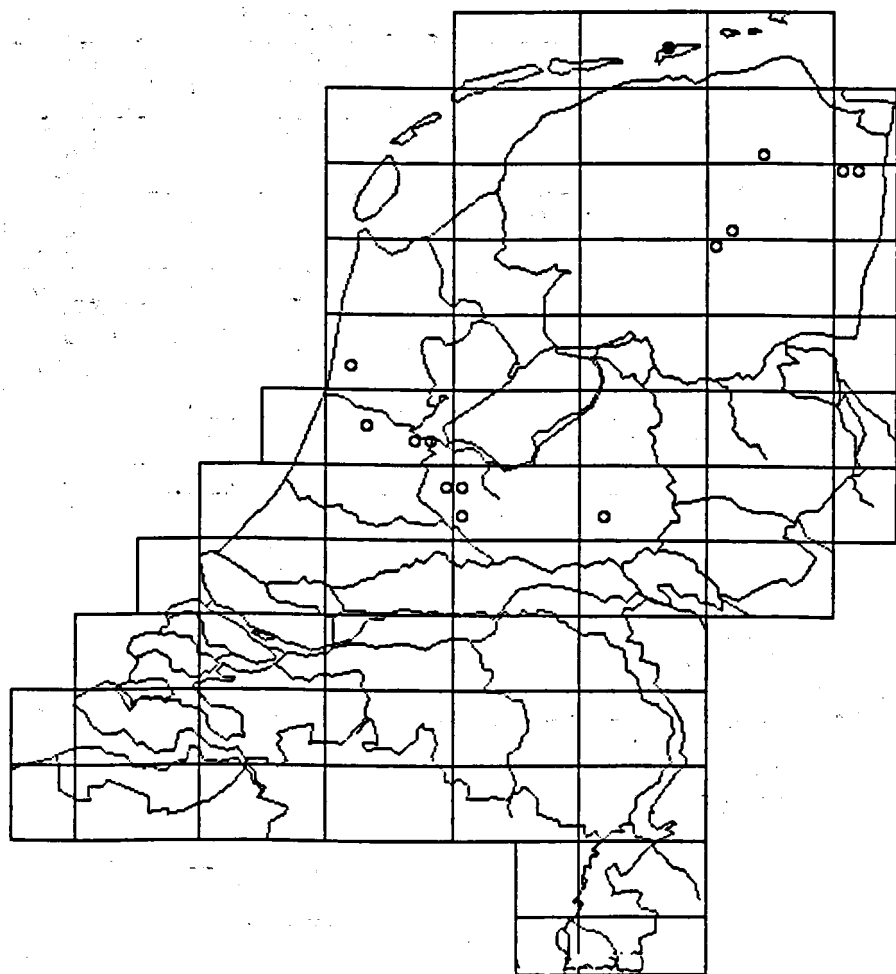
Lophozia bicrenata

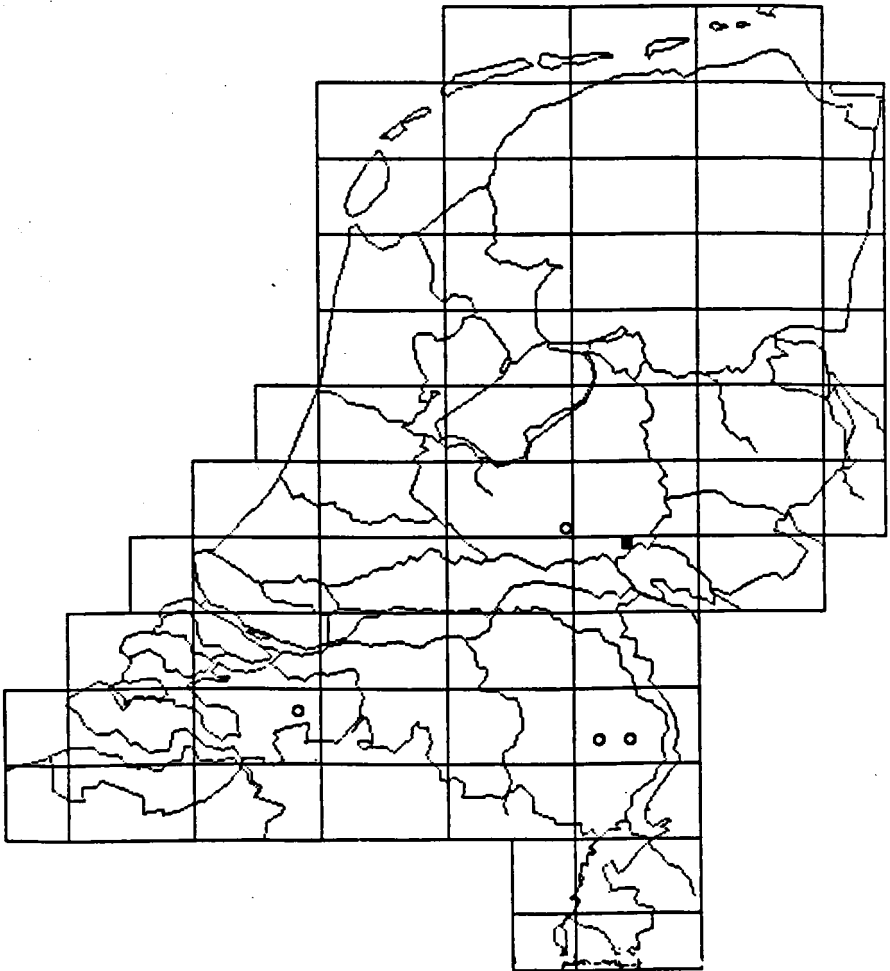
Lophozia capitata

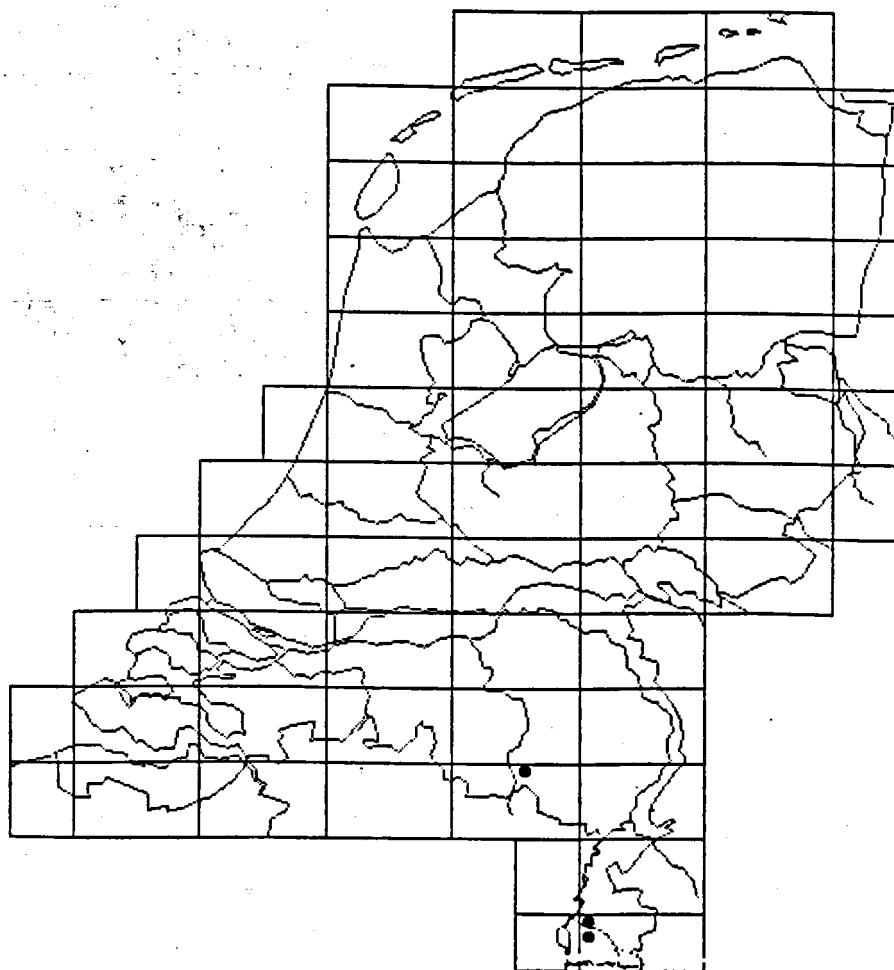
Lophozia excisa

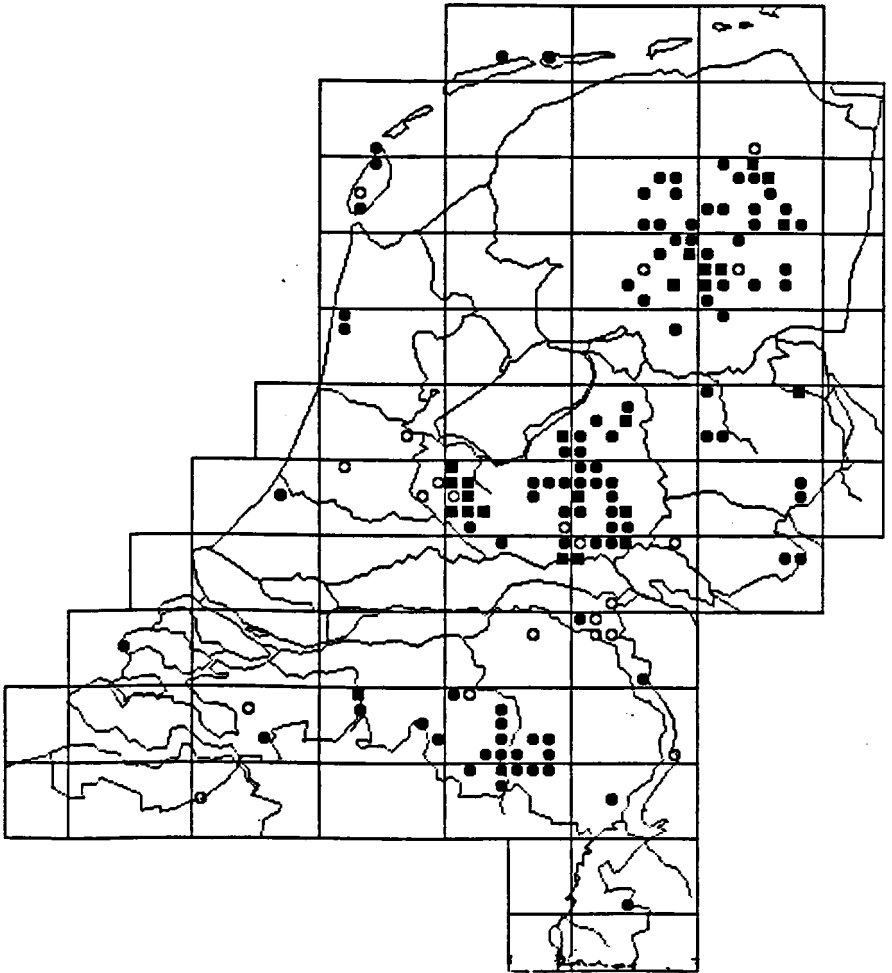
Lophozia incisa ssp. incisa

Lophozia incisa* ssp. *opacifolia

Lophozia perssonii

Lophozia ventricosa